

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
FACULTAT DE CIÈNCIES JURÍDIQUES
Ensenyament de Dret
(Pla 1992)

DESENVOLUPAMENT DEL DRET DEL MEDI AMBIENT

SEGON CICLE
TERCER / QUART CURS
Primer Quadrimestre
CURS 2002-2003

Assignatura Optativa
Crèdits Totals: 3

PROFESSORS:
Sra. Maria Marquès i Banqué

Ensenyament de Dret

Àrea de coneixement: Dret penal

Nom de l'assignatura: Desenvolupament del Dret del medi ambient (Dret penal ambiental)

Curs 2002-2003 (primer quadrimestre)

Tipus d'assignatura: optativa

Nombre de crèdits: 3 (2 teòrics i 1 de pràctiques)

Professor que impartirà l'assignatura:

Sra. Maria Marquès i Banqué

TEMARI

1. La Constitució i el Dret penal del medi ambient: Concepte de bé jurídic i Constitució.- El medi ambient com a bé jurídic protegit.- Les obligacions constitucionals de tutela penal: plantejament del problema. El supòsit de l'art.45 CE.- Influència de la Constitució en la tècnica legislativa de tutela: 1) llei especial vs. CP. Anàlisi des de la perspectiva de la funció del Dret penal - 2) normes penals en blanc i elements normatius. Anàlisi des de la perspectiva del principi de legalitat.

2. Dret comunitari i Dret penal del medi ambient: Relacions entre el Dret comunitari i el Dret penal intern: qüestions generals.- Mecanismes positius d'influència del Dret comunitari en el Dret penal: els processos d'harmonització i d'assimilació.- Alternatives. Límits a la unificació del Dret penal europeu.- Mecanismes negatius d'influència: la interpretació i les seves possibles solucions.

3. Dret administratiu i Dret penal del medi ambient: Relacions generals entre el Dret administratiu i el Dret penal: 1) criteris qualitius i quantitius de delimitació - 2) la incidència dels principis informadors del Dret penal: principi de subsidiarietat, intervenció mínima, ultima ratio i caràcter fragmentari del Dret penal .-El principi *ne bis in idem* .- L'accessorietat administrativa: concepte i classes .- Especial referència a l'autorització administrativa.

4. La tutela jurisdiccional del medi ambient: La tutela judicial del dret del medi ambient: entre la fragmentació normativa i la dispersió processal .- La legitimació dels ciutadans i les associacions protectores en els processos ambientals .- La protecció processal cautelar del medi ambient .- L'activitat probatòria en l'àmbit dels delictes medioambientals .- Eficàcia de la reparació.

5. Els delictes contra els recursos naturals i el medi ambient: Consideracions generals .- Tipus bàsic del delicte ecològic .- Estructura típica .- Delictes de perill vs. delictes de lesió .- Relació de causalitat .- L'error .- Justificació i exculpació .- Supòsits agreujats .-

L'adopció de mesures i l'article 327 CP.- Abocadors il·legals.- La modalitat típica de l'article 330 CP.

6. **Els delictes urbanístics:** La tutela penal de l'ordenació del territori: qüestions políticocriminals.- Anàlisi de l'article 319 del CP: caracterització objectiva i subjectiva del tipus.- L'article 320 del CP: responsabilitat penal dels funcionaris públics.

7. **Els delictes relatius a la protecció de la flora i la fauna:** Consideracions generals.- Bé jurídic.- Modalitats típiques.

8. **Els delictes contra el patrimoni historicoartístic:** La protecció penal del patrimoni històric, cultural i artístic i l'article 46 de la Constitució espanyola.- Concepte jurídic penal de patrimoni artístic.- Anàlisi dels tipus del Codi Penal.

9. **La responsabilitat penal dels funcionaris en l'àmbit ambiental:** Plantejament del problema: consideracions dogmàtiques i políticocriminals.- La solució adoptada pel legislador espanyol.- Alternatives en Dret comparat.- L'article 329 del CP.

BIBLIOGRAFIA:

DE LA CUESTA ARZAMENDI, J.L., "Delitos contra los recursos naturales y el medio ambiente: Capítulo III, Título XVI, Libro II del Nuevo Código Penal de 1995", *Actualidad Penal*, nº 14, abril 1998, pp. 287-307

- "Delitos relativos a la ordenación del territorio en el nuevo Código Penal de 1995", *Actualidad Penal*, nº15, abril 1998, pp. 309-328

DE LA MATA BARRANCO, N.J., *Protección penal del ambiente y accesoriadad administrativa*, Ed. Cedecs, Barcelona, 1996

GARCÍA ARÁN, M., "Hacia un Derecho Penal Europeo: la propuesta del 'Corpus Iuris'", *Revista de Derecho y Proceso Penal*, Año 1999-1, núm. 1, pp. 167-180

GÓMEZ RIVERO, M.C., *El régimen de autorizaciones en los delitos relativos a la protección del medio ambiente y ordenación del territorio (especial referencia a la responsabilidad del funcionario concedente)*, Ed. Tirant lo Blanch, València, 2000

HAVA GARCÍA, E., *Protección jurídica de la fauna y flora en España*, Ed. Trotta, Madrid, 2000

MORALES PRATS, F., "La estructura del delito de contaminación ambiental. Dos cuestiones básicas: ley penal en blanco y concepto de peligro", en *La protección jurídica del Medio Ambiente* (coord. por J.M. Valle Muñiz), Aranzadi, Pamplona, 1997, pp.225-255

OCTAVIO DE TOLEDO Y UBIETO, E., "Un ejemplo de norma jeroglífica: el art. 329 CP. Algunas cuestiones (y ciertas respuestas) sobre consumación, tentativa, autoría, participación y penas referidas al artículo 329 CP (y figuras afines)", *Revista de Derecho y Proceso Penal*, Año 2000-1, núm. 3, pp. 13-44

PÉREZ DE GREGORIO, J. J., "Jurisprudencia penal medioambiental", *La Ley*, nº 4328, 10 de juliol de 1997, pp. 1-6 i nº 4329, 11 de juliol de 1997, pp. 1-3

- *El proceso penal medioambiental*, Centro de Estudios Ramón Areces, Madrid, 1999

PRATS CANUT, J.M., "Responsabilidad penal de las autoridades y funcionarios municipales en materia ambiental", en *Derecho del Medio Ambiente y Administración local* (coord. por J. Esteve Pardo), Diputación de Barcelona, Madrid, 1996, pp. 519-549

QUINTERO OLIVARES I ALTRES, *Comentarios al Nuevo Código penal*, 2ª. ed., Aranzadi, Pamplona, 2001

SÁNCHEZ MARTÍNEZ, F., "Delitos sobre la ordenación del territorio: el delito urbanístico en el nuevo Código Penal", *Cuadernos de Política Criminal* nº 63 (1997), pp.669 i ss.

SILVA SÁNCHEZ, J., *Delitos contra el medio ambiente*, Ed. Tirant lo Blanch, València, 1999

TERRADILLOS BASOCO, J. (Dir.), *Derecho penal del medio ambiente*, Ed. Trotta, Madrid, 1997

CRITERIS D'AVUACIÓ:

L'examen constarà d'un test de vint preguntes i de dues preguntes escrites. L'última consistirà en la resolució d'un cas pràctic i podrà ser alliberada mitjançant l'assistència i participació a les classes pràctiques, a més de la valoració de tres de les pràctiques que es lliuraran per escrit. Per a la resolució del cas pràctic el dia de l'examen s'aconsella dur el Codi penal.